

PARTICULARITĂȚILE FENOMENULUI DE CONTRAFACERE ȘI PIRATERIE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Mihaela PASCAL,

*cercetător științific, asistent universitar,
Academia "Ștefan cel Mare" doctorandă*

Victor HARABAGIU,

student, Academia "Ștefan cel Mare"

Societatea a suferit schimbări majore în ultimele trei decenii, devenind o societate bazată pe cunoaștere. Această evoluție se datorează în primul rând dezvoltării fără precedent a componentelor informaționale și informațive și este un rezultat al impactului extrem de puternic pe care aceste componente îl produc asupra tuturor activităților umane.

Este evident că această societate a cunoașterii generează o economie corespunzătoare și se poate afirma că, în acest moment, societatea umană funcționează pe baza unui set de relații în care dominantă este proprietatea privată asupra lucrurilor intangibile – precum informația și mai ales cunoașterea. În acest context se poate aprecia că protecția drepturilor de proprietate intelectuală este de o mare importanță, esența, scopul și finalitatea acesteia fiind protejarea produsului inteligenței umane și, în același timp, garantarea beneficiului consumatorilor de a se folosi de acest produs.

Printre domeniile cele mai supuse dezvoltării accelerate și obligativității implementării schimbărilor tehnologice, un loc de frunte îl ocupă creația intelectuală, în primul rând datorită faptului că rezultatele acesteia, respectiv operele de creație intelectuală, au devenit componente de bază ale activității umane, fiind utilizate practic în aproape toate acțiunile desfășurate în viața de zi cu zi.

Drepturile de proprietate intelectuală sprijină antreprenorii și creatorii care dezvoltă produse, tehnologie și servicii noi, mai bune și mai eficiente. Aceste drepturi oferă, de asemenea, stimulente pentru a produce și a partaja cercetări academice și științifice, lucrări artistice și de divertisment.

Drepturile de proprietate intelectuală pot ajuta întreprinderile mici și nou-înființate să atragă investiții și ajută societățile comerciale să se extindă și să exporte, precum și să pună la dispoziția mai multor consumatori o gamă

mai largă de produse, creând în același timp locuri de muncă noi și bine plătite. În plus, proprietatea intelectuală oferă consumatorilor garanția calității și a originii produselor pe care aceștia le achiziționează.

Brevetele, mărcile comerciale, drepturile de autor, desenele și indicațiile geografice protejează industria de copierea neloială efectuată de concurenții care nu au investit în creativitate, cercetare și dezvoltare. Sistemul de proprietate intelectuală oferă, de asemenea, protecție împotriva activității organizațiilor criminale care induc în eroare consumatorii și întreprinderile prin produse contrafăcute fabricate în mod deficitar și adesea periculoase.

Pe de altă parte, mărfurile contrafăcute pot avea un impact grav asupra sănătății și siguranței consumatorilor, precum și consecințe negative asupra mediului. Contrafacerea și pirateria sunt efectuate de organizații criminale cu o acoperire globală și pot fi combătute numai prin eforturile comune ale sectorului public, privat și al societății civile, în interiorul UE, dar și în cooperare cu țările din afara UE

Medicamentele contrafăcute, jucăriile pentru copii și cosmeticele contrafăcute sunt doar câteva dintre domeniile cu probleme, însă există pericole ascunse care sunt aplicabile tuturor infracțiunilor legate de proprietatea intelectuală, dincolo de eliminarea unor locuri de muncă din industriile legitime și de prejudiciile aduse veniturilor publice.

Din cauza valorii ridicate asociate drepturilor proprietății intelectuale, încălcarea acestor drepturi constituie o activitate infracțională rentabilă, cu un nivel de risc relativ scăzut în ceea ce privește probabilitatea de detectare și de sancționare în cazul detectării. Grupurile infracționale organizate sunt foarte implicate în contrafacere și piraterie, iar infracțiunile legate de proprietatea intelectuală apar deseori în combinație cu alte tipuri de infracțiuni, precum spălarea banilor, traficul de persoane și, ocazional, munca forțată. Oricât de grave sunt aceste prejudicii economice, consecințele negative asociate sănătății publice, siguranței consumatorului și mediului ca urmare a bunurilor contrafăcute reprezintă probabil o consecință și mai gravă.

În martie 2020, EUIPO și OCDE au publicat un studiu comun privind produsele farmaceutice contrafăcute, care arată că nu doar medicamentele legate de stilul de viață, ci și medicamentele pentru tratamentul bolilor grave, inclusiv antibioticele, medicamentele pentru tratamentul cancerului sau pentru boli de inimă fac obiectul contrafacerii, cu consecințe potențial fatale pentru pacienții care consumă medicamentele respective. În urma apariției unui focar al pandemiei de COVID19 la sfârșitul anului 2019 și a răspândi-

rii ulterioare a acestora în întreaga lume, falsificatorii și-au îndreptat atenția asupra producerii de kituri de testare contrafăcute, de echipamente individuale de protecție contrafăcute și, chiar înainte ca tratamentele să fie aprobate de către autorități, de medicamente contrafăcute, despre care pretend că vindecă virusul. Modul de operare al unor astfel de grupuri infracționale organizate devine din ce în ce mai complex, pe măsură ce tehnologia și canalele de distribuție evoluează în paralel cu gama de produse care fac obiectul contrafacerii.

Apariția de tehnologii mai bune a avut un impact profund asupra naturii și extinderii fenomenului contrafacerii. Falsificatorii exploatează platformele existente și nou apărute, care au înlesnit promovarea, vânzarea și distribuirea de mărfuri contrafăcute și piratate către un număr tot mai mare de consumatori. Această creștere a vânzărilor de produse contrafăcute prin intermediul piețelor online nu este nouă, ci reprezintă menținerea unei tendințe existente. În ultimii ani, mijloacele de comunicare socială au devenit din ce în ce mai utilizate, constituind o platformă importantă prin care falsificatorii pot ajunge la un număr mare de consumatori, cu un risc în general mic de detectare de către autoritățile de aplicare a legii.

Actualmente, comerțul cu bunuri contrafăcute și piratate în Republica Moldova, aproape că nu este reflectat în sursele oficiale. Este foarte dificil de a cuantifica amploarea acestui fenomen, deoarece datele referitoare la piața produselor contrafăcute și piratate au un caracter fragmentar. Această stare a lucrurilor, privind lipsa unei informații disponibile despre comercializarea bunurilor contrafăcute și piratate, constituie un impediment în elaborarea și în promovarea unei politici de stat în vederea combaterii cu succes a fenomenelor date.

Totodată, unul dintre obstacolele în calea aplicării efective a drepturilor de proprietate intelectuală este lipsa de profesionalism și experiență privind protecția drepturilor de proprietate intelectuală a poliției, a procurorilor și a judecătorilor, a funcționarilor vamali și a altor structuri de stat, pasivitatea titularilor, dar și dimensiunea minusculă a pieței Republicii Moldova, care diminuează interesul marilor corporații multinaționale în situația eforturilor de combatere a contrafacerii.

Rolul principal în combaterea delictelor în domeniul proprietății intelectuale îi revine Secției de combatere a infracțiunilor din domeniul proprietății intelectuale, a Direcției nr.3 de Investigare a Fraudelor Economice din cadrul INI a IGP. Astfel, conform statisticii anului 2019, au fost depuse 58 de sesizări privind încălcarea dreptului la proprietatea intelectuală

precum și 21 de auto-sesizări ale subdiviziunilor specializate. Din numărul total de 79 de cazuri de încălcări, 57 sunt cu privire la utilizarea ilegală a mărcilor, 20 privind drepturile de autor și drepturile conexe, iar 2 privind utilizarea ilegală a desenelor și modelelor industriale. Analizând datele Raporturilor Naționale privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova pentru anii 2016-2019, constatăm că numărul sesizărilor este în creștere, astfel pentru anul 2018 au fost înregistrate și investigate doar 44 de cazuri de încălcare a dreptului la proprietate intelectuală, comparativ cu 79 în anul 2019. La fel, sesizăm cuantumul total al amenzilor aplicate per dosarele contravenționale fiind la fel în creștere cu indicii anilor precedenți. Totalul amenzilor pentru anul 2019 a constituit 193 mii lei, comparativ cu 99 mii lei pentru anul 2018.

Rezumând cele expuse supra, menționăm că problema, contrafacerii, asigurării calității producției precum și pirateriei reprezintă un fenomen întâlnit frecvent în întreaga lume. Datele statistice și faptice referitoare problemei în cauză chiar dacă în ultima vreme sunt mai numeroase comparativ cu anii precedenți, ele în continuare prezintă doar o imagine fragmentară și abstractă a fenomenului contrafacerii și pirateriei în Republica Moldova. Subsecvent, se atestă o pasivitate a organelor statului precum și a câmpului legal în antrenarea forțelor spre curmarea acestui fenomen. Capacitatea de răspuns a autorităților trebuie consolidată, deoarece contrafacerea și pirateria își joacă rolul său în scăderea resurselor la bugetul de stat și descurajării constituirii unui cadru economic modern.

Considerăm că pentru aplanarea nivelului fenomenului dat sunt necesare modificări atât a legislației privind protecția drepturilor proprietății intelectuale cât și o altă gândire a societății însăși asupra problemei în cauză. Pe planul delictelor penale, necâtând la faptul că IGP a MAI și Serviciul Vamal au constituit subdiviziuni specializate pentru contracararea fenomenului abordat, cuantumul prejudiciului care trebuie cauzat pentru inițierea unei anchete penale este unul exagerat în condițiile social economice a Republicii Moldova. Astfel pentru inițierea procesului penal este nevoie de cauzarea unui prejudiciu care depășește cuantumul a 20 de salarii medii pe economie, ceea ce în 2021 va constitui 174 mii lei. La fel, practica României a demonstrat că cooperarea la nivel regional și internațional face posibilă modernizarea mecanismelor naționale, precum și elaborarea unor instrumente noi care ar asigura o cooperare transfrontalieră eficientă în condițiile în care contrafacerea și pirateria nu sunt limitate în hotare naționale și se constituie în jurul unor asociații criminale internaționale.

În aceasta ordine de idei, pentru ameliorarea flagelului contrafacerii și pirateriei, având în vedere ca cea mai mare parte din produse contrafăcute ori piratate care ajung pe piața Republicii Moldova trec hotarul, considerăm necesară alinierea legislației vamale la standardele europene, *in concreto* Regulamentul Vamal nr.608 din 2013 și nr.1352 din 2013 al Parlamentului European și al Consiliului. Stabilind condițiile și procedurile de intervenție a Serviciului Vamal în cazul identificării unor bunuri care sunt obiectul unui drept de proprietate intelectuală, precum și modalitatea explicită a titularului dreptului de proprietate intelectuală de intervenție, ar fi posibilă o activitate cu mult mai eficientă a Serviciului Vamal în sfera dată, mai ales în condițiile în care procedurile simplificate nu sunt aplicabile în Republica Moldova.

Nu în ultimul rând, statul Republica Moldova trebuie să conștientizeze problema abodată. Chiar dacă au trecut mai bine de 30 de ani de la trecerea la piața de consum, societatea nu este încă capabilă de a valorifica drepturile de proprietate intelectuală. Cauzele ce au dus la formarea consumatorului indiferent sunt diverse și susceptibile de analize ale altor științe, însă cert este că fără a crea un consumator veritabil, nu vor fi eficiente alte măsuri de protecție împotriva contrafacerii și pirateriei. Astfel, sensibilizarea societății constituie o soluție primară pentru combaterea fenomenului abordat în prezenta lucrare.

Bibliografie:

1. Codul Contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24.10.2008, în Monitorul Oficial nr. 78-84 art. 100 din 17.03.2017;
2. Legea nr. 38 din 29.02.2008 privind protecția mărcilor, în Monitorul Oficial nr. 99-101 art. 362 din 06.06.2008;
3. Raport național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova. Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală, 2019;
4. Evaluarea amenințării reprezentate de interacțiunile de proprietate intelectuală. Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală, 2019;
5. Raport de situație 2017 privind contrafacerea și pirateria în Uniunea Europeană. Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală, 2017.